

М.П. Головка, д-р техн. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

Н.М. Пенкіна, канд. техн. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

В.В. Колесник, асист. (*ХДУХТ, Харків*)

СТИЛЬ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО НАВЧАННЯ

Кожна людина залежно від характеру, поглядів, психічних особливостей виробляє власний стиль спілкування – сукупність найтипівіших ознак поведінки у цьому процесі. Під стилем педагогічного спілкування розуміють індивідуально-типологічні особливості соціально-психологічної взаємодії викладачів та студентів.

Стиль – це усталена система способів та прийомів, які використовує викладач у взаємодії. Щодо якостей, які визначають стиль спілкування, то тут дослідники відокремлюють ставлення його до студентів і володіння організаторською технікою. Воно може бути: активно–позитивним, пасивно–позитивним, ситуативно–негативним, стійким негативним.

Залежно від ставлення педагог використовує найзручніші для нього способи організації діяльності студентів: або захоплює власним прикладом, або вміло радиться з приводу справи, або наказує зробити. Стиль керівництва, як і ставлення, є складником загального стилю спілкування викладача.

Розглянемо основні стилі спілкування, зосередивши увагу на стратегії діяльності викладача, формах організації взаємодії, педагогічних наслідках, і переконаймося, що ставлення викладача детермінує його організаторську діяльність.

Відповідно до стратегії взаємодії стилі поділяються на авторитарний, демократичний та ліберальний. Авторитарний – стиль диктату, коли підлеглий розглядається тільки як пасивний виконавець і йому фактично відмовлено у праві на самостійність та ініціативу. Демократичний – стиль, що ґрунтується на глибокій повазі до особистості кожного; засадою для нього є довіра й орієнтація на самоорганізацію, самоуправління особистості та колективу. Ліберальний – стиль, що характеризується браком стійкої педагогічної позиції; виявляється у невтручанні, низькому рівні вимог, формальному розв'язанні проблем.

Усвідомивши, соціально-етичні установки викладача та способи їх виявлення в організації діяльності учнів, визначмо, яку систему ustalених способів і прийомів у спілкуванні виявляє педагог, тобто якими є головні стилі його спілкування.

Існує п'ять головних стилів педагогічного спілкування:

1. Спілкування на підставі захоплення спільною творчою діяльністю. Замість однобічних впливів викладача на студентів – спільна творча діяльність вихованців разом із вихователями і під їх керівництвом.

2. Стиль педагогічного спілкування, що ґрунтується на дружньому ставленні. Демонстрація дружнього ставлення – запорука успішної взаємодії. Цей стиль ґрунтується на особистому позитивному прийнятті студентами викладача, який виявляє повагу до них.

3. Нерідко молоді викладачі, не вміючи встановити дружніх взаємин на ґрунті самовіддачі, обмежують спілкування формальними стосунками і обирають стиль спілкування – дистанції. У цих викладачів може бути в цілому позитивне ставлення, але організація діяльності ближча до авторитарного стилю, що знижує загальний творчий рівень спільної зі студентами роботи.

4. Спілкування – дистанція є певною мірою перехідним етапом до такого негативного стилю, як спілкування – залякування. Вдаються до нього ті викладачі, котрі не в змозі організувати спільну діяльність, адже для цього потрібні професійні навички. Спілкування – залякування поєднує в собі негативне ставлення до студентів та авторитарність у способах організації діяльності.

5. Застерігаємо викладачів і від обрання такого стилю спілкування, який поєднує в собі позитивне ставлення до студентів з лібералізмом. Цей стиль називають заграванням. Для здобуття авторитету викладач має звернути особливу увагу на стиль свого мовлення та комунікативну поведінку.

Спрямованість на студента, його розвиток, захопленість своєю справою, професійне володіння організаторською технікою і делікатність — ось що стає запорукою продуктивного стилю у педагогічній праці.

У спілкуванні складається важлива система виховних взаємин, що сприяють ефективності навчання. У викладацькій діяльності спілкування набуває функціональний і професійно значимий характер. Воно виступає в ній як інструмент впливу, і функції спілкування отримують тут додаткове «навантаження», так як з аспектів загальнолюдських переростають у компоненти професійно-творчі.